

VEM, DA ANGELI
NISO SREČNI

© BELETRINA, 2026. VSE PRAVICE PRIDRŽANE.

Brez predhodnega pisnega dovoljenja Beletrine je prepovedano reproduciranje, distribuiranje, dajanje v najem, javna priobčitev, predelava ali druga uporaba tega avtorskega dela ali njegovih delov v kakršnemkoli obsegu ali postopku, vključno s fotokopiranjem, tiskanjem, javnim interaktivnim dostopom ali shranitvijo v elektronski obliki.

Vse informacije o naših knjigah so dostopne tudi na: WWW.BELETRINA.SI

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-311.2

LAINŠČEK, Feri

Vem, da angeli niso srečni : roman o stepski melanholiji / Feri Lainšček ;
[spremna beseda Urban Vovk]. - Ljubljana : Beletrina, 2026. -
(Knjižna zbirka Beletrina)

ISBN 978-961-298-586-8

COBISS.SI-ID 290829059

Feri Lainšček
VEM, DA ANGELI
NISO SREČNI
Roman o stepski melanholiji

*Z meglicami plujem
čez širno ravnino.
Spreminjam se v senco
in njeno tišino.*

*Pod plaščem le skrivam
izsanjano ptico.
Razprla bo krila
za let nad ravnico.*

Nekoč, ko je bil res zelo pijan, si je Árpád končno drznil vprašati Boga, zakaj je ustvaril to vražjo ravnicco. Vprašanje, ki ga ni izrekel povsem na glas, temveč je bolj žlobudral in ponavljal, je zvenelo kot nerganje ali morda tožba nekoga, ki se je že zdavnaj vsega naveličal. Božje uho je seveda slišalo globlje v dušo, zato je lahko zaznalo, da ga je to resnično zanimalo in je tako končno izrekel nekaj, na kar si sam ni znal odgovoriti. Začutilo je lahko tudi, da mu je očital stvaritev nečesa slabega in ga je v resnici spraševal, zakaj ob tem ni mogel biti vsaj za spoznanje bolj milosten. Neki razlog je pač moral obstajati ...

»Edino ti to veš,« je vztrajal Árpád, »ti, edini, edini, edini, edini ...«

$\frac{8}{9}$

Odkar je imel na zemlji svoje odposlance, se Bog ni več pogovarjal z ljudmi.

Povsem mirno in potrpežljivo je zrl v opotekavega človečka, ki si je naposled celo snel pomendrani klobuk in mahal z njim v nebo. Tega, da so se ozirali k njemu, ga s sklenjenimi dlanmi prosili in se mu zahvaljevali ali mu s stisnjenimi pesmi žugali in ga kleli, je bil vaje. Z ničimer ga niso mogli spraviti tako zelo ob živce, da bi se oglasil. Raje si je vse zapomnil in šele po premisleku kdaj kaj ukrenil. Premišljenost je bila temelj njegove modrosti in ena tistih redkih zapovedi, ki jih je dal sam sebi. Toda ta mali, čakati in razcapani svinjski pastir je tam spodaj še kar kruhincal in krulincal. Vprašanje se mu je v pijanskem

blodežu zataknilo in ga je obsedalo, tudi ko je bil že skorajda na pol poti med Sánijem in Úripuszto. Bil je to tisti del ravnice, s katerega s tal ni bilo videti niti obrisov ene ali druge vasi. Neskončna pustota torej, sredi katere je bil človek le krompirček, ki se je komajda premikal. Če bi se pogreznil v blato, za njim ne bi ostala niti luknja in gotovo ga nikoli ne bi našli. Ampak Bog ni niti pomislil, da bi ga pogubil. Ni želel kar tako na mah utišati vprašanja, ki ga razen njega tudi ni mogel nihče slišati. Pustil ga je torej, da se je še kobalil in premišljal o bolj božje zviti kazni, ki si jo je godrnjavec prej ko slej zaslužil.

»Ali pa tudi ti ne veš!« je na lepem vzkliknil Árpád. »Naj me vrag, da sam ne veš, zakaj si to napravil,« si je pritrdil in si nadel klobuk, ki mu je zdaj stal postrani. »Verjamem, da ne veš,« je bil že kar prepričan in je odslej ponavljal le še ne veš, ne veš, ne veš ...

Tedaj so Bogu popustili živci in je napravil nekaj, kar se že tisočletja ni zgodilo.

Odločil se je, da bo spregovoril s človekom.

Vse, kar je bilo okoli živega, je na mah potihnilo. Zavela je tišina, ki jo je hodec sčasoma opazil in se je začel zavedati. Ugriznil se je v ustnico in obmolknil. Stopal je vse bolj po prstih, da mu ni več žlobudralo pod podplati, in naposled obstal. Videti je bilo, kot da se je na lepem streznil in se vprašal, kje se pravzaprav nahaja in kaj se z njim dogaja. Otrpel, kakor drobna rovka, ki jo je nekaj zelo preplašilo, je stegoval vrat in si z obema dlanema objemal ličnice. Poznal je vso ravnico, saj jo je tod križem čez prehodil, a še nikoli se ni v njej tako počutil. Tišina je bila res

popolna, a v vsej gluhoti je bilo že čutiti prisotnost, ki je postajala vse bolj strašljiva.

»Árpád!« je tedaj rekel glas, ki je prihajal od vsepovsod in zagotovo ni bil s tega sveta. »Kaj pa govoriš, Árpád!« se je razlegalo okoli, kot bi se kotalil grom. »Nisem bil jaz tisti, ki je onesnažil to ravnico in jo napolnil z vprašanji,« mu je pojasnil. »Jaz sem ustvaril le ravnino, ki je v vse smeri razprta kakor moja dlan, vi pa ste jo obtežili s pomeni, ki jih zdaj ne morete nositi,« mu je poočital. »Dal sem vam brezmejnost in svobodo, vi pa ste iskali večji smisel,« je dodal. »In kaj ste našli?« je povprašal. »Bogastvo, domovino in zapor,« si je odvrnil.

Svinjski pastir, ki je zdaj že doumel, da ga je v resnici nagovoril Bog, se je prekrizal in pokleknil v blato. Sklonil je glavo in skušal razbrati, kaj mu želi Najvišji pravzaprav povedati. Zvenelo je vse kot pri nedeljski maši, kjer se, razen očenaša in zdravamarije, tudi ni dalo kaj dosti razumeti. »Večji smisel?« si je zamrmral v brado. »Ko bi vsaj to vedel, kaj pomeni smisel.«

»Eh, Árpád, Árpád,« je z vzdihom rekel Bog, kot da bi obžaloval, da ga je sploh nagovoril. »Sprašuješ me po milosti, pa sploh ne veš, kaj prosiš,« je bil očitno nejevoljen. »Zato si zdaj vsaj to zapomni, da ravnica ni nekaka kazen, temveč je moj dar. Največja milost, ki sem jo lahko sploh dal človeku, je ravno to obzorje tu okoli tebe, ki te ves čas nekam vabi in se nikoli ne konča,« je povzdignil glas. Nato je rekel le še: »Amen.«

»Amen,« je ponovil Árpád in se prekrizal.

Trave ob poti so se zopet zganile, zabrenčali so komarji in tišina nad ravnico ni bila več nebeška. Bog se je umaknil vase, človek pa je nemo zrl v daljavo in si ogledoval obzorje, ki torej odslej zanj ni smelo biti meja, temveč milost. Od daleč se je še zmeraj zdelo, da je to kraj, kjer se nebo in zemlja stikata, toda zdaj je moral razmišljati o tem, da stika tam v resnici ni. Le tako je lahko upal, da bo kaj doumel in mu bo kaj modrega ostalo. A kakor koli je obračal, ključ je bil vsekakor v obzorju, torej v nečem, česar tam, kjer je bilo, v resnici ni bilo. Ali v nečem, kar si ves čas želiš, a tega nikoli ne dosežeš ... Ampak ali je bil to ves odgovor? Počutil se je, kot da bi Bog tu vpričo njega s poti pobral kamen, mu ga stisnil v dlan in dejal: »To je odslej tvoje največje bogastvo, skrbno ga čuvaj in nikoli ga ne prodaj.« In on bi ga seveda hranil, saj bi bil to božji kamen; tako kot bo čuval misel, saj je bila to božja misel. Toda ali bo lahko imel kdaj kaj od tega?

Od krčevitega razmišljanja ga je zbolela glava.

Gotovo ga je bolela tudi zaradi vina, ki je ob vznemirjenju v hipu izpuhtelo in mu v ustih pustilo le okus po žveplu, a vendarle se mu je zdelo, da je to zdaj drugačna bolečina. Segala ni le dol v nos in grlo, ampak nekam še veliko nižje, mogoče prav v dušo, ki je prestrašena in zmedena še trepetala. Zaradi tega zdaj ni več omahoval, ker bi bil še pijan, temveč se ga je lotevala slabost. Konjske vprege, ki se mu je počasi bližala iz Sánija, tako niti ni opazil. Ko se je Pertócijeva kočija pricijazila do njega, sta ga kočijaža našla v res čudnem stanju. Čepel je v travi, in tudi ko

sta pristopila, je še kar zrl v daljavo ali najverjetneje v prazno. Ni jima odgovarjal na vprašanja in videti je bilo, kot da ju niti ni spoznal.

»Če ni to kap,« je šepnil Endre.

»Kap ali kaj hujšega,« je menil Lajos.

»Kaj pa je lahko hujšega od kapi?« se je začudil kočijaž.

Vprašanje je ostalo brez odgovora, saj si hlapec v resnici ni znal zamisliti česa hujšega.

Povlekla sta ga iz trave in ga vsak z ene strani prijel pod pazduho, vendar se je Árpád začuda takoj postavil na noge in šel sam do kočije. Njegovi koraki so bili sicer plitvi in negotovi, a imel je dovolj moči, da se je dvignil na voz in se zavalil na sedež. Tam je potem že zopet obsedel, kot je prej čepel v travi – odsoten, zamaknjen, ves zazrt vase, kot da ga prav nič okoli njega več ne zanima. Njegov obraz je bil otrpel, oči prazne in ustnice povešene, videti je bil presunjen in spremenjen, kot da bi malo prej srečal hudiča ali smrt. Kočijaža sta se izmenjaje ozirala vznak in si ga ogledovala, a sta ob tem le skomigala in raje molčala. Menila sta, da ju kljub vsemu lahko sliši, nista ga želela vznemirjati z opazkami ali se mu celo zameriti. Árpád Nagy je bil namreč svinjar na Framovem veleposestvu pri Úripushti, vsaj na videz sta ga poznala, tako kot so tu vsi, ki so skrbeli za živino in drobnico, vedeli drug za drugega. Svinjarji, ovčarji, govedarji in konjušarji so bili pač nekakšna svoja kasta, imeli so se za nekaj več od berošev, želarjev in dninarjev, ki so delali z rokami, pa tudi od ženske služinčadi, ki se je večinoma smukala po hišah.

Vas, ki se je končno pokazala na obzorju, je bila že izrisana s škrlatno svetlobo zahajajočega sonca. Okoli cerkvenega zvonika, ki je bil seveda najvišji, so se na obeh straneh vrstili topoli, med katerimi so se le tu in tam pokazale strehe domačij. Taka strnjena naselja, ki so se po ravnici vrstila v nedogled in jih je bilo gotovo na tisoče, so bila od daleč videti neznatna in so še najbolj spominjala na kraste, pa vendar so bila polna življenja. Veliko večja krasta je bil Framov dvorec, ki se je čez čas izrisal bolj proti severozahodu. Obdajala so ga razpotegnjena gospodarska poslopja, starešinske hiše, hlapčevske kočice in dninarske barake, v katerih je bivalo skoraj toliko duš kot v vasi. Premoženje Josepha Frama namreč ni obsegalo le posestva z njivami in pašniki, temveč je imel v lasti tudi več sušilnic žita, mlinov, kovačijo, žago in kolarsko delavnico.

»Árpád, kako je s tabo?« je vprašal Endre, ko se je spet ozrl. »Si prišel k sebi?«

»Te peljeva k ženi ali raje zavijemo v čardo?« ga je podrezal Lajos. »Ni vrag, da ti par deci pálinke ne bi razvezalo jezika ...«

A sopotnik je bil še zmeraj gluh in nem.

Sedel je naslonjen vznak in izpod klobuka s povešenimi krajci zrl nekam nad ravnico. Njegova duša je bila še zmeraj ujeta v skrivnost neskončnega obzorja, ki mu jo je Bog razodel, a mu je ni razložil in pojasnil. Telo se mu je že dovolj opomoglo, saj ga tudi večji tresljaji koles in nagibi voza niso več premetavali, v glavi pa se mu je očitno zataknilo in se ni moglo sprostiti. Zagotovo to ni bila kap, ki je nesrečniku

običajno ohromela kak ud, temveč je bilo res nekaj hujšega. Ampak kaj? Tega kočijaža nista mogla vedeti, saj česa takega še nista doživela. Celo tisti, ki so bili gluhonemi od rojstva, so se odzivali in jih je zanimalo, kaj se dogaja okoli njih, svinjar tam zadaj pa se je povlekel vase kot polž. Z njegovega zabuhlega obraza se ni dalo razbrati, ali ga kaj boli ali pa so mu le možgani povsem odreveneli.

»Videti je, kot bi ga kdo uročil,« je hlapec čez čas šepnil kočijažu k ušesu.

»Eh, uročiš lahko dete, ne pa takega deda,« je ta po premisleku odvrnil. »Nisem še slišal, da bi se to kdaj primerilo,« je svoje mnenje še podkrepil. »Je pa res, da je bil v Bému eden tak, potem ko je vanj treščil grom,« se je čez čas spomnil. »Osmodil ga je, a ga ni spravil s sveta, temveč je iz njega napravil živega mrtveca.«

»Strela ni mogla biti, saj ni bilo danes na nebu niti oblaka,« je ugovarjal Lajos. »Ali misliš, da bi lahko udarilo z vedrega?« je povprašal, kar se je v ravnici včasih res zgodilo. Bil je to grom, ki so se ga najbolj bali, saj so slutili v njem nekaj demonskega.

»Ne mislim,« je zamrmral kočijaž. »Ker sploh več ne vem, kaj naj si mislim,« je čez čas še dodal in preko ramena izpljunil bagó.

Ko je konjska vprega prispela na marof, se je že povsem stemnilo. Pri živini je bilo postorjeno, delavnice so bile zaprte, ljudje so se umaknili v hiše, le tu in tam je kdo še posedal pod napuščem ali na pragu. Okna na dvorcu, kjer so si svetili z elektriko, so rumeno žarela in v pramenih osvetljevala dvorišče, v

kajžah in barakah je za šipami le kje brlela oljenka ali pa je globoko v notranjosti utripal ogenj s kurišča. Mineval je povsem običajen dan in utrujenost je hlapce že zdavnaj navadila, da so odhajali spat s kurami. Zjutraj pred svitanjem, v tem času malo po tretji uri, bo namreč dežurni med hlevi že tolkel z verigo po lemežu in jih prebujal. Začelo se bo kidanje gnoja, krmljenje, napajanje in krtačenje živine, potem pa postopoma tudi vse drugo, s čimer je treba še pravi čas začeti, da ne bi bil dan na koncu prekratek.

Svinjarjeva lesena hiška je bila s hrbtom naslonjena na veliko večjo zidano zgradbo, v kateri sta bila svinjak za čoke in shramba s krmili. V linah ni bilo zaznati luči in edina vrata so bila zapahnjena. Žena je bila že na pogradu, saj je to, da moža pod večer ni bilo domov, ni vznemirilo. Poleti, tudi jeseni, dokler je to vreme dopuščalo, je pogosto prespal drugje, včasih kar v senu na pašnikih, sicer pa kje v skednju ali celo v svinjaku. To ni bilo nič neobičajnega, saj so tudi drugi pastirji raje prespali v samoti, kot pa da bi se gnetli doma, kjer je bilo v prostoru veliko otrok, kot tudi starcev, ki jih je matrala nespečnost ali kaka trdovratna bolezen.

Árpádova žena Gyulika je prišla na prag v dolgi laneni srajci, ki ji je pokrivala tudi stopala. Z razmršenimi lasmi, ki si jih je pred spanjem razpustila iz fige, in s široko razprtimi usti, ki jih je ob začudenju pozabila zapreti, je bila videti kot duh. Zdrsela je na dvorišče in se spogledovala z obrazi, s katerih se v temi ni dalo kaj dosti razbrati. Minevali so dolgi nemi trenutki, med katerimi je ženska nato vendarle

posumila, da je z možem nekaj narobe, in glasno kihnila, konja pa sta se splašena prestopila in zahrzala.

»Na poti iz Sánija sva ga našla v jarku,« je z globokim glasom dejal kočijaž. »Nisva vedela, kaj naj napraviva, pa sva ti ga pač pripeljala domov,« ji je skušal pojasniti. »Zjutraj boš potem že videla, kaj boš z njim ...«

»Ih!« je spet vrisknila. »Polila ga bom z vodo, pa se bo do jutra streznil,« je bila odločena.

»Ne, ne!« je vzkliknil hlapec. »Nikar ga ne polivaj, ker ni pijan!« je velel.

»Ni!?« je začudena zategnila. »Kaj mu pa potem je?« je bila zaprepadena.

»Kaj, kaj mu je?« je zdaj dvignil glas kočijaž. »Saj ti pravim, da sam vrag ne ve, kaj bi mu lahko bilo,« ji je spet skušal pojasniti. »Verjetno boš morala klicati doktorja,« je dodal. »Mogoče ga bo treba peljati v špital,« je še ugibal in zmajeval.

Árpád se je tedaj na lepem zganil, si popravil klobuk, se dvignil in počasi zlezel z voza. Napotil se je nazaj proti hlevom, nato si je po nekaj korakih premislil, se zasukal in sedel pred hiško na pručko, na kateri je sicer običajno posedal. Tam si je spet le popravil klobuk, nato pa zopet obmiroval, kot da bi v hipu zaspal.

»No, vidiš,« je hlapec z voza prišepnil ženi.

»Kaj naj vidim?« je vprašala.

»Kaj, kaj,« je zamrmral kočijaž in stresel uzdo. »Boš že videla, kaj,« je še govoril v brado, medtem ko sta konja povlekla in se je kočija zazibala z dvorišča. »Pri

tem ti jaz zdaj res ne morem več pomagati,« se je nekako opravičeval sam pred sabo.

Gyulika je zrla za vozom, ki se je skorajda neslišno pogrezal v temo, in ni niti pomislila, da se je konjarjema pozabila zahvaliti. Vse, kar sta ji natresla, se ji je zdelo slutljivo in čudno, a še bolj čuden se ji je zdel tudi mož, ki sicer ni bil molčečnej, zdaj pa je kot senca sedel ob steni in se ni zganil, niti ko se je sklonila k njemu. »Kaj je, Árpád, te kaj boli?« ga je strahoma vprašala. »Si si kaj napravil?« je ugibala. »Ali ti je kdo kaj napravil?« je drezala. Toda mož, ki je imel odprte oči in ni spal, je slonel tu pred njo, kot da je sploh ne sliši in morda tudi ne vidi. Sklonila se je še bliže, mu snela klobuk in z dlanjo potipala čelo, ki je bilo potno, a se ji ni zdelo vročično. »Ali pa si ti komu kaj napravil?« jo je prešinilo. »Da nisi, bog ne daj, koga zaklal?« ji je zadrgetal glas. Toda Árpáda se niti to ni dotaknilo. Še zmeraj je ždel tu poleg nje, kot da je ni. V njem je bilo nekaj, kar ga je celega prevzelo, a nikakor ni želelo iz njega. Vse bolj se ji je zdelo, da čepi ob mrtvecu, ki je že poln onega sveta, zato ga je spet otipavala. Pobožala ga je po licih, mu razprla dlan in naposled poslušala srce, ki je utripalo kot zmeraj in ji zagotavljalo, da se še ne bo ustavilo.

»Árpád, Árpád,« je glasno zajokala, ko res ni več vedela, kaj bi.

»Kaj če bi šel v posteljo,« ga je potem prosila. »Morda se moraš le pošteno naspiti,« je menila. »Včasih je človeku kaj, kar lahko v sanjah mine,« je zatrdila. »Pridi, prosim, pridi,« ga je nagovarjala, »boš videl, pomagalo ti bo, zbudil se boš kot nov ...«

Toda mož je bil še zmeraj obrnjen navznoter.

Čez čas je šla v hišo in prinesla oljenko. Prižgala jo je in jo postavila na poveznjen škrnicelj. Med njima je zaplapolal droben plamen, ki jima je osvetljeval obraza. Njegov je bil zabuhel in še najbolj podoben jajcu, njen pa koščen in naguban kot suha sliva. Oba sta bila že v letih, ko ju je starost vsakega po svoja popačila. Že dolgo sta tu živela sama, saj so se hčerke po vrsti omožile, takoj ko so bile godne. Bíborka se je preselila k možu v Úripusztó, Piroška je delala na Pertócijevelem posestvu, za Gyöngyi, ki je bila najmlajša, pa niti nista vedela, kje je, saj sta se z možem kot sezonska delavca večkrat selila. Otroke sta torej postavila na noge, največje življenjsko delo, kot so tod temu pravili, je bilo za njima. Na Framovem posestvu se je dalo zmeraj preživeti brez lakote, zato si nista želela drugega kot zdravje. Zdaj se je Gyulika bala, da se jima bo ravno tu zalomilo. Razsajale so mnoge čudne bolezni, ki so se dolgo kuhale v človeku, preden so se sploh pokazale in ga razjedle. Človek je šel z njimi potem nekajkrat k doktorju in že ga ni bilo več.

»Samo naj ti ne boj kaj hujšega,« mu je pravila. »Kako bom tu sama?« ga je vprašala. »Sam veš, da bi bilo za mnoge bolje, če bi jih z možmi zakopali,« je vzdihovala in skomigala. »Zato si samo to želim, da bi ostal, tudi če ne boš nikdar več spregovoril ...«

»Žejen sem,« je tedaj na lepem šepnil Árpád.

»Žejen!?« je vzkliknila Gyulika z glasom, ki se je vzpel naravnost iz srca. »Žejen, žejen, žejen,« je odmevalo iz nočne tišine in se raztresalo po posestvu.

Ženska, ki je brezglavo stekla v hišo in tipaje poiskala vrč z vodo, pa se je medtem že vrnila. Potisnila mu je posodo v naročje in mu jo pomagala nagibati, da je lahko pil. Goltal je in goltal in ni odnehal, tudi ko se je vmes polivalo in mu po prsah polzelo dol med noge. Slišati je bilo kot mlaskanje psa, ki se je dolgo žgal na soncu, potem pa je končno prišel do vode. Oznanjalo je neznansko žejo in slastno potešitev, s katero se je v izmučenega človeka vračalo življenje.

»Gyulika, ti veš, da se ti nisem nikoli v življenju zlagal,« je dejal, potem ko se je napil in si z dlanjo obrisal brado.

»Vem, Árpád, vem,« mu je pritrdila, saj je bila o tem res prepričana.

»Dobro,« je nekako preudaril in za hip pomolčal. »Ker zdaj ti moram povedati nekaj, kar mi boš edino ti na tem svetu lahko verjela,« je zašepetal.

»Veš, da ti bom,« je šepnila in ga prijela za roko.

»Moraš obljubiti, da mi boš res verjela, tudi če se ti bo zdelo, da ni mogoče.«

»Obljubim,« je dahnila, »lahko tudi prisežem.«

»No, dobro, prisežeš, čeprav ni treba, da ravno prisežeš,« je povzel Árpád in se naposled odločil. »Povedal ti bom, ker nekomu moram povedati,« je pojasnil. »Ker en sam človek tega ne more nositi v sebi,« je še razpredal, »prej ali slej bi ga zadušilo.«

Žena je sklenila roke v naročju in potrpežljivo čakala. Ni ga želela zmotiti z radovednostjo in priganjati z neučakanostjo. Bila je gluha noč, bila sta sama, nikamor se jima ni mudilo, lahko sta sedela tu, dokler se ne bo zjutraj oglasil lemež. Gotovo je bilo

nekaj, za kar je moral najti prave besede, saj mu sicer niti ne bi šlo z jezika.

»Poslušaj, Gyulika,« je zašepetal in se nagnil k njej. »Govoril sem z Bogom,« je naposled izrekel.

»Z Gospodom?« je vprašala.

»Ja, z njim, z Najvišjim,« je pritrdil in pokazal s tresočim se kazalcem v nebo. »Tam nekje na pol poti iz Sánija se mi je pokazal,« je dejal zaupljivo. »Mogoče je čakal, da bova sama, da ne bo prič,« je pomislil, »ali pa ga je vodilo kaj drugega ...«

»Pa si ga videl?« jo je zanimalo.

»Ne, ne, saj ga ne vidiš, temveč začutiš in takoj veš, da je on,« je pojasnil. »Še preden se sploh oglasi, ti je jasno, da je to zdaj to,« ji je skušal opisati. »Ne moreš se več obrniti stran, ne moreš pobegniti, lahko samo poklekneš in čakaš,« je skušal podoživeti trenutke, ko je bil ves v mravljincih.

»Si se vsaj prekrizal?« je vprašala žena.

»Seveda sem se, kdo se pa ne bi ...«

»Pa potem?« jo je zanimalo. »Kaj ti je rekel?«

»Hja,« je vzdihnil Árpád. »Kaj mi je rekel?« je prepoln težke sape ponovil vprašanje. »Saj vem, kaj mi je rekel,« si je odvrnil. »Ampak problem je zdaj v tem, da on ne govori tako kot mi, Gyulika,« ji je potožil. »Njegove besede niso prazna slama, temveč so goste kot olje ali še bolj, zato ne moreš kar blekniti, da je rekel to in to, temveč moraš o tem prej dobro premisliti,« je pojasnil. »Lahko se ti tudi zgodi, da boš to žvečil celo življenje, pa še zmeraj ne boš prišel do konca,« je nekako kar obupaval. »Ugotovil boš le, da je postala tvoja glava pretežka za tvoje noge ...«

»Eh, Árpád, mislim, da ni tako!« je skorajda vzkliknila.

»Kaj ni tako?« se je zdrznil.

»Če te je že nagovoril, je to mogoče storil zato, ker je želel po tebi ljudem nekaj sporočiti,« je spet dvignila glas. »Pomisli samo, kako bi bilo, če bi Mojzes celo življenje premišljeval o desetih božjih zapovedih in jih na koncu odnesel s seboj v grob,« ga je skušala spodbuditi. »Kakšno bi bilo naše življenje brez teh zapovedi?« ga je vprašala. »Že zdavnaj bi se ljudje poklali med sabo in naju verjetno sploh ne bi bilo ...«

»Ne govori tako, Gyulika!« ji je naposled segel v besedo. »Mojzes je bil Mojzes, jaz pa sem samo Árpád,« se je skušal izmakniti.

»Mojzes je Mojzes, Árpád je Árpád, ampak Bog je pa Bog, on je tu tisti, ki govori in za svojega odposlanca si lahko izbere, kogar želi,« ga je spet preglasila. »Če je izbral tebe, je pač izbral tebe, je že vedel, zakaj, ampak zdaj moraš svoje opraviti,« ga je stisnila.

»Kaj moram opraviti?« mu ni šlo v račun. »Saj mi ni rekel, da moram kaj komu povedati ...«

»Kaj pa ti je potem rekel?« je bila zdaj že res radovedna.

»Mislim, da so ga najbolj zmotile ograje,« ji je naposled le zaupal.

»Ograje?« se je začudila.

»Rekel je, da nam je dal v dar ravnico, ki se nikjer ne neha, mi pa smo začeli na njej postavljati ograje,« ji je skušal pojasniti. »Ogradili smo si vse, kar se je dalo ograditi, zdaj pa nam ni dobro, ker smo v resnici

vsi v zaporu,« je čez čas dodal. »Ampak zdi se mi, da ni mislil le navadne ograje, zato ti pravim, da moram to najprej predelati v svoji glavi ...«

»Ograje so pač ograje,« je menila kar malce razočarana.

»Ograje so res ograje, ampak so lahko take in drugačne,« ji je oporekal. »Tista tam za oglom je za svinje, ta okoli marofa je pa tudi za ljudi,« je premišljal. »Ene si upamo prestopiti, drugih ne,« je še zgruntal. »Obstajajo pa tudi nevidne ograje ...«

»Nevidne?«

»Ja, nevidne.«

»Daj, daj, veš, da nevidnih ni.«

»So, so, ker mi je On to rekel.«

»Dobro, če ti je Bog tako rekel,« je žena končno popustila.

Tako je Árpád Nagy ugotovil, da se lahko odslej sklicuje na Boga.

Daleč naokoli je bil edini, ki je res govoril z njim. Verjetno se to v pusti še ni zgodilo, saj ni nihče nikoli tega omenil. Tudi starci, ki so bili že dolgo na svetu, se česa takega niso spominjali. Bil je prvi, ki ga je doletelo in verjetno obsojen na to, da ga bodo do konca življenja sumničili ali ga bodo celo razglasili za blodnega. Vendar on je vedel, kaj in kako je bilo, zato Stvarnika nikakor ni smel zatajiti. Vsaj glede tega je imela žena prav, Bog zmeraj spregovori zato, ker želi, da bi ga slišali, za glasnika pa si izbere tistega, ki si bo njegov glas upal širiti. Če torej prvi med prvimi ni dvomil vanj, zakaj bi dvomil vase. Velikokrat se je že s kom stepel za svoj prav, zdaj se bo pač tepel

za božjo resnico. Razen dobrega imena tako in tako nima česa izgubiti ...

»Kaj če bi vseeno malo legel,« je zopet predlagala Gyulika.

»Tukaj bom dremal,« je odvrnil, »če bom lahko zadremal ...«

»Mogoče pa boš,« je vzdihnila. »Dobro bi bilo zate,« je še pristavila, nato se je zasukala in odšla v hišo. Čeravno je čutila, da tudi sama to noč ne bo spala, se ji je zdel njegov mir zdaj bolj pomemben. Mogoče se bo le spravil k sebi in si morda celo opomogel. Še zmeraj je bil namreč presunjen in tako zelo spremenjen, da je v njem komaj prepoznavala svojega Árpáda – človeka, ki ga je poznala od malega in je z njim preživela skoraj celo življenje.

Oljenka je dogorevala in plamen je naposled usahnil. Utrnila je še zadnja zemeljska svetloba, ki je to noč osvetljevala Framovo posestvo. Noč, ki je zagrnila ravnico, je bila črna kot vranja perut, življenje se je naselilo v sanje, kjer so se ljudem lahko dogajale sila čudne reči, pa vendar se je zdelo, da nič ni moglo biti tako neverjetno kot ravno to, kar je doživljal Árpád, ki je bil kajpada še zmeraj buden. Ni si sicer mogel reči, da doslej ni verjel v Boga, toda zamišljal si ga je povsem drugače. Bil je nekje tam sivobradi starec, ki ga je venomer svaril, da je bil nekoč prah in se bo v prah povrnil, zdaj pa se je spremenil v glas, ki mu je razkril, da ne gre le za kup zemlje, temveč je skrivnost v obzorju, prav tam na tisti nevidni meji, ki je nikoli ne moreš prestopiti, saj se ti že po nekaj hitrih korakih spet odmakne. Ampak kako naj to, da Bog

gleda na obzorje drugače, kot ga lahko vidi človek, pove ljudem? Zanje je bil še zmeraj svinjski pastir, ki se je za silo naučil računati, tako da je že od malega prešteval svinje. Stvarnik mu je razodel resnico, a mu ni dal druge pameti. Ali pa mu jo je mogoče vendarle dal, le da tega še sam ni opazil.

Nebo nad pusto je bilo že turkizno in na vzhodu je počasi zardevalo. Ko so po posestvu rezko odjeknili udarci po lemežu, so v kravjih, volovskih in konjskih hlevih že škrtale vile, pri vodnjakih pa so žvenketale kangle in škripala vretena. Hlapci in kravjarji so zgrinjali gnoj in ga na nosilih odnašali na gnojišča, kočijaži vlečnih vpreg so napajali in krmili živino, prihajali so starešine, ki so zmeraj prišli že zgodaj pogledat, ali se dan začenja tako, kot je bilo zapovedano. Če se jim je zdelo, da se je kje zataknilo ali pa se kak še ni dovolj predramil, so pozdravljali s kletvicami in švrkali z biči nad živino, ki seveda ni bila nič kriva, a je bila vsega vajena in se običajno ni vznemirjala. Tudi med barakami in bajtami se je že oglašalo življenje, saj so bili budni tudi beroši in dninarji, ki so se v naglici napravljali, da bodo lahko takoj po zajtrku odšli na polja. Videti je bilo, da se začenja še en dan, ki bo natanko tak, kot so tukaj dnevi od nedelje do nedelje, ki je edini čas oddiha, a ko se je potem zdanilo, so začeli začudeno opazati, da so se po dvoriščih in tudi okoli po travnikih razpasle svinje. Nekaj se je moralo to noč zgoditi, da so lahko odšle iz hlevov in ograj, zdaj pa so tavale okoli brez pastirja.

Árpáda Nagya so našli v sadovnjaku ob marelici, ki je svoje stare veje spustila vse do tal. Tja se je zatekel, ko so mu pastirji z grožnjami in latami v rokah nekako le preprečili, da ne bi več majal ograje

in ruval stebričkov. Bil je razopasan in brez klobuka, ki ga je sicer zmeraj nosil, kot da bi mu bil prirasel. Dlani je imel odrgnjene in krvave, a zdelo se je, da ne čuti bolečine, saj si jih je brisal v hlače, kot da bi bile le umazane. Gledal jih je izpod vek, se mrščil, goltal slino, vlekel v nos, a besed jim ni namenil, tudi ko so mu že dihal v obraz in kričali k ušesom. Zdelo se je, da ne razume, zakaj so tako vznemirjeni. Ali pa mu vprašanja, ki so ostajala brez odgovorov, celo godijo. To seveda ni bilo dobro znamenje. »Árpád, Árpád!« so potem ponavljali vse bolj pomilovalno. »Kaj te je zadelo?« so ga spraševali. »Kak vrag te je napeljal?« so ugibali. »Nisi mogel prej pomisliti, kaj to pomeni?« so ga opominjali. »Bog ne daj, da bi se kaka svinja izgubila ali padla v gnojno jamo ...«

A svinjar je molčal, dokler ni prišel upravnik.

To je bil gospod Sándor Czák, ki ga, razen v času žetve, niso smeli prej zbuditi.

Bil je strog in neprizanesljiv možak, ki se mu je bilo bolje ogniti. Vsi, ki niso stanovali v dvorcu, so se ga v resnici bali in ga na tihem prezirali. Odločal je o delu, plačilu, namestitvi in sploh o vsem, kar jih je najbolj zadevalo. O vsakem je imel v svoji beležki zapisano kaj slabega, kot da ga je edino to zanimalo. Dokler si delal dobro in se tako tudi vedel, je bilo to zanj samo po sebi umevno in ni bilo vredno niti pohvale, ko pa mu kaj ni bilo po volji, ti je takoj pripisal črno piko. Če so se te pike množile in jih je bilo ob koncu leta preveč, te spomladi ni bilo več na posestvu. Včasih se je lahko kaka pika tudi v hipu povečala in to je pomenilo, da je moral nesrečnik takoj spakirati. Odšel

je običajno z laneno vrečo ali lesenim kovčkom, ker mu zaradi kršitve delovne pogodbe ni pripadalo niti plačilo v naturi. S seboj je na duši morda odnesel tudi pečat s krivico, vendar to upravnika ni več zanimalo. Njegove sodbe so bile dokončne in niso dopuščale dvoma in nihče jih nikoli ni preverjal.

Tokrat Czák ni prišel z beležko.

V naglici se ni niti do konca oblekel, saj je bil brez svojega lovskega klobuka s fazanjim peresom in v sami srajci, ki je bila na prsih še odpeta. Edino brke si je spotoma zasukal in jih zavihal, da so štrleli k ušesom kot rogovi naščeperjene živali. Tisti, ki so stali bližje, so opazili, da so se mu rahlo tresli. V njem se je zgoščal bes in slutili so, da lahko zdaj zdaj izbruhne. Toda upravnik si je še zmeraj zviška in z vseh strani ogledoval svinjskega pastirja, kot da bi tuhtal, kaj ima za bregom, in ga skušal z molkom prisiliti, da bi sam spregovoril. Možje, ki so se zbrali okoli, so prav tako molče čakali. Celo starešine, ki so običajno želeli ugajati gospodarju, so molčali.

»Reci, svinjar, kaka sabotaža je to!« je naposled skozi zobe vprašal upravnik. »Se greš ti mogoče tu revolucijo?« je zategnil, ko obtoženi ni niti trenil. »So ti prekleti socialisti s svojo prazno slamo napolnili glavo?« je povzdignil glas.

»Oprostite, gospod,« je zamrmral Árpád. »Poserjem se jaz na socialiste, gospod,« je zatrdil. »Pa na vse druge hujškače,« je čez čas dodal.

»Poserješ se, prav,« je presenečen dejal Sándor Czák. »A kaj je potem to?« je takoj vprašal in pokazal z iztegnjeno roko vse tja okoli, kamor so se razšle svinje.

»To,« je tiho dejal svinjski pastir in si pogrizel ustnico. »To je božja volja, gospod,« je nato dejal s pojočim glasom in se uzrl v nebo.

»Božja volja, jebemti!« je iz trebuha preklel upravnik in se komaj zadržal, da ga ni oklofotal. »Ti bom jaz dal božjo voljo, drekač!« je zatulil in zacepetal. »Ti se boš tu delal norca iz mene, prekleti skalíšanec,« mu je zarežal v obraz. »Saj nimaš niti toliko vrednosti v sebi, da bi se te dalo za svinjsko meso prodati,« je poln prezira izrekel, kar je tudi sicer mislil. »Ampak prodal te bom jaz hudiču, pri moji veri, da bom,« mu je zagrozil. »Še v peklu boš sanjal o meni,« je zagotovil.

Árpád se je zazrl mimo njega v nebo in ga ni več poslušal.

Žaljivke in kletvice, zaradi katerih bi še včeraj lahko koga prebodel z vilami, so bile puhaste in mu niso mogle do živega. Grožnje s peklom so se mu zdele klavrne, saj je vedel, da se je gobezdač družil le z zemeljskimi hudiči. Nekateri izmed njih so bili tudi tu v gruč, ki je bila še zmeraj nema. Prav tem je upravnik nato ukazal, naj prinesejo volovsko vrv, mu zvežejo roke na hrbet in ga privedejo pred njegovo pisarno. Pohlevno so ga ubogali, čeprav je to večino vznemirilo in so mrmraje negodovali ali celo glasno oporekali.

»Sabotaža je sabotaža,« jim je dejal hlevski starešina Palkó, ki se je prvi zganil.

»Uboge svinje niso nič krive,« mu je pritegnil gospodarjev prvi kočijaž Málvi.

»Naj ta prednji rečejo svoje,« je povzel kolar Lehel.